

Árnyékszínház a „nyilvános párbeszédéről” Brüsszelben

Kategória: [2014. július](#)

Írta: Leo Noletti

ade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=181

Az Európai Bizottság hónapokon keresztül

tárgyalt titokban a Transzatlanti Óriáspiacról (TTIP ⁱⁱ). Március vége felé hangzott el az ígélet: az átláthatóság jegyében véget vetnek a megállapodás körül kialakított mesterséges homálynak. „Nyilvános párbeszéd”-nek

nevezett eljárás keretében megnyitottak egy internetes honlapot, ahol „mindenki hallathatja a hangját”, kifejtheti a véleményét. Húsz nyelven indított kommunikációs kampányban 2014. július 6-ig tájékoztatják az európai polgárokat a tárgyalás alatt álló TTIP tizenkét aspektusáról ⁱⁱⁱ .

Még el sem indult, máris éles kritikák fogalmazódtak meg az egész eljárással kapcsolatban. Egyes vélemények szerint a „nyilvános párbeszéd” a TTIP tárgyalásoknak csak egyetlen témáját érinti: a befektetésvédelmet, azaz a befektető-állam vitarendezési mechanizmust ⁱⁱⁱ . Kifogásolták a „Magyarázatok és dokumentumok” című, az Európai Bizottság álláspontját bemutató ismertetőt is. A kérdéseket technikailag úgy fogalmazták meg, hogy lehetetlen kifejteni a szabadkereskedelemtől, a privatizációról, vagy egyszerűen csak a TTIP-ről megfogalmazott általános ellenvéleményt. Az ATTAC ^{iv} karikatúrának nevezi a konzultációs eljárást, ami kizárólag a Kereskedelmi Főigazgatóság saját, önállósult céljait szolgálja, miközben persze egy demokratikus lakkréteggel vonja be az egyébként teljesen demokráciahiányos folyamatot.

Az unió „bizalmatlansági válsága”

Ez az eset is jól mutatja mennyire ellentmondásos az Európai Bizottság hozzáállása a „civil társadalom bevonása” elnevezésű folyamathoz. Az utóbbi néhány évben ez a homályos kifejezés meggyökeresedett az uniós szereplők által rendszeresen használt kifejezések között, oly annyira hogy végül az uniós jogok közé is bekerült.

2001-ben, az európai kormányzásról írt Fehér Könyv kidolgozásakor, a bizottság beindított egy széles körű egyeztetést az európai intézményekről. Ez azt eredményezte, hogy ma már rendszeresen meg kell hallgatni a nem-kormányzati szervezeteket (NGO-kat), az egyesületeket, és a polgárok más képviselőit is. Ez lehetőséget adott arra, hogy a népek jobban hallassák hangjukat, egyben orvosolni próbálta az unióval kapcsolatos „bizalmatlansági válságot”. Önmagában az elképzelésben nem volt semmi forradalmi. Az egyesületek – fogyasztóvédők, környezetvédők, emberjogi aktivisták – már az 1970-es évek óta közelről figyelik az unió döntési folyamatait, tárgyalnak a különböző témák felelőseivel, és rendszeresen felemelik hangjukat a lobbik tevékenysége ellen.

A civilek bevonását a 2007-es Lisszaboni Szerződés tette általánossá és intézményessé. Akkoriban több száz civil szervezet kapott „részvételi státuszt”, amely lehetővé tette számukra, hogy bizonyos szinteken részesei legyenek a tanácskozásoknak. Azóta esetenként részt vehetnek a vitákban és javaslatokat fogalmazhatnak meg feljegyzések, vagy emlékeztetők formájában. Ma már minden fontosabb tárgyalási folyamatnak része a civil társadalmat képviselő csoportok bevonása.

Brüsszel a gazdasági érdekcsoportok, a lobbik tevékenységéhez szokott hozzá az elmúlt években, ezért most úgy érzékelik, hogy az új civil szereplők csak zavarognak a különböző intézmények folyosóin. 2014 márciusában a parlamenti állandó belépőkártyák 26 százalékát a civil szervezetek képviselői részére adták ki. Sok szervezet szerepel a „civil lobbista listának”^[vi] nevezhető nyilvántartásban, így például a Greenpeace, az Attac, az Orvosok Határok Nélkül stb. Egyes civil szervezetek már irodát is nyitottak Brüsszelben. „Oda kell menni, ahol a hatalom van” - mondogatják az aktivisták.

A mozgalmak és a hivatalok emberei informálisan is találkoznak. A gazdasági lobbikhoz hasonlóan az NGO-k is naponta fordulnak az Európai Bizottság főigazgatóságaihoz. A vezetők számára fontos, hogy nyitott és sokszínű képet adjanak magukról. Úgy tűnik mindenki meghallgatásra talál, de közben begyűjtik a később esetleg fontossá váló információkat.

Szürke zónák az Európai Parlamentben

A bizottsághoz hasonlóan az európai parlamenti képviselők is felhasználják a civilek által kínált segítséget. Egyesek odáig elmennek, hogy felajánlják kész, megfogalmazott szövegeiket a képviselők számára, ami a törvényalkotás folyamatában egy ingyenes, és nagyra értékelt segítség. Ez az együttműködés mindkét fél számára hasznos, hiszen elismertté teszi a segítséget nyújtó civil szervezetet, de hasznos a képviselőknek is, hiszen javaslataik hamar ismertté válnak a jó kommunikációs háttérrel rendelkező NGO-k tevékenysége nyomán. A párbeszéd így egy szürke zónában fejlődik, a kölcsönösség és a műfajok teljes összekeverése mellett.

Az európai parlament folyosóin lépten-nyomon konferenciákról, munka-reggelikről, kiállítás megnyitókról, koktél partikról hallani. A faliújságokon és a liftek környékén százával hirdetik a különböző eseményeket. Ezeket gyakran egy-egy képviselő ajánlásával közvetlenül a gazdasági lobbik szervezik, finanszírozzák, és természetesen biztosítják hozzá a lehető legszélesebb körű kommunikációs támogatást is. A civilek haszna, hogy megerősödik kapcsolatuk az adott képviselővel, a rendezvényeken személyes ismeretségeket alakíthatnak ki, és közel kerülnek a döntéshozókhoz.

A civil szervezetek jelenlétének intézményesítésével azonban megjelentek a visszaélések is. Az Európai Bizottság elnökhelyettese, Sim Kallas már 2008-ban figyelmeztetett a „hamis NGO-kra”. Régi gyakorlat, hogy a kormányok feladataik egy részét egyesületekre bízzák. Ilyenkor a finanszírozást egyértelműen az állam biztosítja és diszkréten ugyan, de az állam érdekeit jelenítik meg. Ez a helyzet például az 1983-ban alapított National Endowment for Democracy (NED) szervezettel, amelynek feladata a „demokrácia terjesztése az egész világon”. Köztudott, hogy a NED tevékenységét a Fehér Ház bőségesen támogatja, és az amerikai diplomácia hatékony eszközeként működik^[vii].

Brüsszel sem mentes az ilyen árnyékszereplőktől. Gyakran hallani a *Gongo* rövidítést, ami egy ügyes retorikai kifejezés, egy oxymoron ^[viii], hiszen „kormányzati NGO-kat” jelent furcsa, ellentétes értelmű szópárosításban. A specialisták általában felismerik ezeket az árnyékszereplőket, de az unió nyelvi és törvényi sokszínűsége miatt ez nem is olyan egyszerű. Ezért kérte a bizottság elnökhelyettese, hogy a nyilvántartásba vett szervezetek finanszírozása és céljai átláthatóbbak legyenek.

Más álruhás szereplők is megjelentek, mint például az *astroturf*-ök. Az angol kifejezés eredetileg műgyepet jelent, valójában azonban azt értik alatta, hogy ezek az NGO-k lobbik finanszírozásában működnek, és gyakorlatilag egy PR kampány részei. Az *astroturf* a gazdasági érdekcsoportok legügyesebb válasza az egyre erőteljesebben nyomuló civilek brüsszeli megjelenésére. Ha sikerül hitelesen beépülniük, akkor kétszeresen léphetnek fel a vitákban: egyszer mint az érintett ipari szektor képviselői, egyszer pedig mint a polgárok érdekeinek védelmezői.

A Corporate European Observatory, amely Brüsszelben a lobbik tevékenységét felügyelő szervezet, rendszeresen ad hírt *astroturf*-ök megjelenéséről. Nem olyan régen például a gázkitermelésben dolgozó cégek lobbizási szervezetének, az Eurogas-nak egyes tagjai hoztak létre egy árnyék-egyesületet: a Responsible Energy Citizens Coalition-ot ^[ix]. Céljuk nem kevesebb, mint támogatni a hidraulikus törési technikával kinyert palagáz elfogadottságát, épp a parlamenti szavazás előtti időszakban. A szervezet érvelt a gáz „tisza” jellege mellett, miközben nem szólt az említett technika környezeti hatásáról, és közvetlenül kampányolt az atomenergia lobbizás ellen...A feltűnően drága koktél partit rendező szervezet tagjai heteken keresztül győzködték a képviselőket az ülések szüneteiben...

Elfogult és részrehajló folyamat

A nemrégiben még a partszélen is alig elfogadott civilek tehát mára a hatalom leghatásosabb eszközeivé váltak. Az egyesületi forma ilyen fajta kiforgatása érzékeny kérdéseket vet fel. Kiket képviselnek ezek a szervezetek? Hogy lettek kiválasztva? Végül is kik tárgyalnak az Európai Bizottsággal? Sok szervezet ugyanis nem képes, vagy nem is hajlandó állandó irodát fenntartani Brüsszelben, egész egyszerűen azért mert ellenzik a hivatali együttműködés kétes formáit. A végeláthatatlan ülésezések, a bizalmas tárgyalások, a hosszú emlékeztetők teljesen feleslegesnek tűnnek számukra. Nem akarják még a jelenlétükkel sem támogatni a megítélésük szerint igencsak elfogult és részrehajló folyamatot.

Az egyesületek intenzívebb jelenléte lehetővé teszi, hogy a Bizottság állandóan hivatkozhasson az „állandó és nyilvános párbeszédre”, a civilek bevonására a döntési folyamatokba. Ugyanakkor az NGO-k aktív és nyílt fellépése lehet hogy csalódást okoz majd a bizottságnak. Március 31-én két egyesületi tag, akik részt vettek a TTIP-ről folyó konzultációs folyamatban, a következő bosszúálló levelet publikálta a *Financial Times*-ban: „Micsoda csalódás! Arra kellett rájönnünk, hogy a párbeszéd kizárólag arra szolgál, hogy elfogadtassuk az európai közvéleménnyel a TTIP „befektetővédelem” fejezetét. Ahelyett, hogy az állampolgároknak lehetőséget adnának véleményük valódi

kifejtésére, a „párbeszéd” csak felszítja a tüzet, amit azzal okoztak, hogy a TTIP tárgyalások a nyilvánosság teljes kizárásával zajlanak.^[xi]”

Fordította: Morva Judit

---

[i] Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) vagy Transatlantic Free Trade Agreement (TAFTA). Magyarul leggyakrabban a Transzatlanti Szabadkereskedelmi Megállapodás kifejezés vált be, a cikkben a továbbiakban: a TTIP rövidítést fogjuk használni – a ford.

[ii] Public consultation on modalities for investment protection and ISDS in TTIP, <http://ec.europa.eu>

[iii] Benoît Bréville és Martine Bulard: *Des tribunaux pour détrousser les Etats [Bíróságtól bíróságig - Végül mindig a népek fizetnek]*, *Le Monde diplomatique*, 2014. június.

[iv] Szervezet a Tőke tranzakciók Adóztatásáért az Állampolgárok Céljára – franciául: Association pour la taxation des transactions financières et l'action citoyenne.

[v] Accord transatlantique: la Commission lance une caricature de consultation publique [TTIP: A Bizottság „nyilvános párbeszéd” eljárása semmit sem ér], Attac France, 2014. március 27., <http://france.attac.org>

[vi] Lásd: <http://ec.europa.eu/transparencyregister>

[vii] Hernando Calvo Ospina: *Quand une respectable fondation prend le relais de la CIA [Egy jobb sorsra érdemes alapítvány a CIA nyomdokain]*, *Le Monde diplomatique*, 2007. július.

[viii] Az oxymoron olyan retorikai eszköz, amely egymás mellé helyez két ellentétes jelentésű fogalmat – a költészetben ez lehetőséget teremt a kimondhatatlan érzékeltetésére, a kifejezhetetlen kifejezésére. A technokraták számára az oxymoron főleg arra szolgál, hogy az üres látszatot valamiféle fényes értelemmel bíró dolognak tüntessék fel.

[ix] Citizens coalition or industry frontgroup ? Covert lobby for shale gas enters European Parliament [Állampolgári összefogás vagy ipari érdekek megjelenítése? Fedett lobbiként harcolnak a palagáért az Európai Parlamentben], Corporate Europe Observatory, 2012. november 25., <http://corporateeurope.org>

[x] Emma Woodford és Leonardo Palumbo: *Listen to public concerns on TTIP [Meg kell hallgatni a lakosság véleményét a TTIP-ről]*, *Financial Times*, London 2014. március 31.